

FERHAT ÇAKAJ

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8JH-32
C16

TREGIME

në
korie
mes
lisash

891.983-32

S

G/16

FERHAT CAKAJ

NË KORIE MES LISASH

(tregime)

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

NË KORIE MES LISASH

- Ej, rini, nga kalon kjo udhë?
- Vetëm këtej, xhaxha...
- Epo, më pritni. Më kërreni këtej se lajthita fare...

Burri u ngrit nga shkëmbi mes lisash dhe u afrua me hapa të mëdhenj e të shkathët. Ai shikoi dy të rintjtë dhe ju duk sikur djali dhe vajza u stepën pér një çast. Ata u shqetësuan. «Tashti është fort herët», mendoi burri. «Sapo zbardhëlleren majat, kurse unë nuk durova edhe pak. Sigurisht ngaqë u mërzita vetëm. Tërë jetën kam kaluar pas bagëtisë. Dyzet vjet, po, plot dyzet vjet, djalli e marrtë! Si më qëlloi kjo rrugë tamëm këtej, xhanëm? Po ç'them? Unë vetë erdha këtej që të shikoja greminën ku ra Ajo. Dhe u mërzita. Vëtmia të mërzit. Vitet e fundit unë e kam ndjerë vëtminë dhe e kam urryer, ndonëse kam qenë bari tërë jetën. Sidoqoftë këta të dy e kanë një hall, pra u stepën.»

Ai doli me hapa të mëdhenj e të shkathët, rrugë e pa rrugë mes lisash deri te të rintjtë. Tek afrohej, ai mendonte: «sigurisht që nuk e pritnin t'u dilte këtu mes kories një «xhaxho». Po unë nuk

jam tamëm xhaxho, more bij. Këtu qëndron mese-lea ime. Jam dyzet vjeç, pa grua e pa fëmijë... Këta të dy me të vërtetë duken fëmijë», mendoi.

Burri e kuptonte këtë, por, përsë të stepeshin ata? C'tu ketë ngjarë që shikojnë si me dyshim dhe armiqësi? «Sigurisht që po ndodh si në përralla,» qeshi me vete ai. Takoi hallemadhi shokët e tij të fatit... «Po s'duhet të jetë kështu. Ky djalë dhe kjo vajzë i ngjajnë këtij mëngjezi që po hapet mbi korie, kurse unë atij muzgu që i mbylli sytë mbrëmë. Djalli e marrtë!»

Ai pështyu dhe arriti. Ata u takuan siç takohen të panjohurit. Vazhduan rrugën përpara mes lisash të njomë. Koria kishte lisa dhe shkozë. Mëngjezi fërférinte ndër degë dhe zogjtë po hapnin sytë mes gjethit të ri. Burri ndjente frymëmarrjen e kories dhe se si ajo po shpihej nën horizontin e kaltër të majave.

Në fillim printe vajza, pastaj djali. Në fund «xhaxhua» që i ndiqte me syrin e tij të vëmend-shëm. «Fëmijë, tamëm fëmijë,» tha me vete. «Kaq do t'i kisha fëmijët e mi. Ja, sa këta, por...» — atij ju këput mendimi si rreze drite, se ju kujtua e shoqja, e ndjera...

«O zot më bën nënë! O zot më bën me fëmijë! Sa një lodër le të jetë, veç nga barku im të dalë! Më dëgjo, o zot i madh!...» — zëri i së shoqes i erdhë i shkoqur, i qartë, plot ndjenjë të sinqertë. Ju duk sikur e kishte pranë. E kishte dëgjuar në gjithë këto orë që qëndroi mbi shkëmb, këtu mes kories me lisa, karshi tyrbave të teqesë së Tëranit. Zërin ai gati e ndjente njësoj si dikur, para se të ndodhë fatkeqësia.

— Ç'të ndodhi në këto anë, xhaxho? — pyeti vajza duke kthyer kokën.

Burri e shikoi. Ajo qeshte kur fliste, dhe ju duk më e bukur se në fillim. Zëri i saj kishte një tingull të qartë, melodioz si fragment këngë. Burri shikoi edhe një herë xhaketën e saj prej stofi të bardhë, të lirë dhe tutat prej fanellate të kuqe. «Tamëm fëmijë duket kështu», mendoi. «Sikur të kishte çitjane, do të dukej nuse në lule...»

— Isha deri në lokalitet për ca dhen të kooperativës. Kalova këtej, mos i bija më afér, por më zuri nata këtu në Tëran. U ngrita menatë. Thashë, të zë brigadën për punë... Po ju nga ju kemi?

Djali u kthye dhe e shikoi me mirëbesim. Burri e kapi shikimin e tij.

— Si të të them, xhaxho. Ja, kjo është nga Tërani, kurse unë nga qyteti. Sot mos pyet nga je, po ku punon...

Rruja vazhdonte mes kories. Ndjehezin aromat e frashërit e të dunicës. Lisi kishte endur plotësisht gjethet që lodronin e këndonin nga era. «Tashti ngrejnë kokën lulevedrat dhe lajnë sytë me vesë», mendoi burri. «Pikla e vesës që mbetet në këmborën e bardhë të lulevedrës duket si margaritar shkëlqimtar, sapo i bie rrezja e parë e dieillit. Kur shkoja me dhen, bisedoja edhe me zë me lulevedrat», mendoi ai. «Njëherë unë dhe Ajo e ngritëm nomenë dhe fjetëm pranë kories rrëzë malit. Kur zbriti drita mbi korie, pamë se kishim fjetur mbi lulevedra. I kishim shtypur e thyer ato. Disa këmborë të bardha ishin plasur e shëmtuar. Asaj i erdhi keq për to dhe nisi të thërriste:

«Uuu! Ç'paskemi bërë! Qyqja unë, korba unë!
Këto s'duhen këputur se janë të shenjta. I ka bekuar zoti. Janë lulet e pranverës në mal...» Zëri i së shoqes përsëri i erdhi qartë si gjatë natës aty mbi kep. Atij i tingëlloi njësoj si më parë, si në ëndërr dhe se si i erdhi. «I ka bekuar zoti», përsëriti me vete fjalët e asaj dhe u drodh. Qeshi me hidhërim dhe shikoi të rintjtë që shpejtonin përpara. Përballë doli kodra. Mbi të qiparizat e errët. Mes tyre — tyrbja dhe teqeja e Tëranit. Burri mbajti vesh dhe ndjeu si erdhën prej andej blegërima dhensh. Ai e urrente këtë peisazh dhe do të donte, sikur të mundej, ta vithiste me gjithë kodër në lumë, por e ndjente se ishte i dërrmuar. Asnjë degë lisi s'mund të këpuste.

— Atje ka qenë teqeja e Tëranit, në s'gabohem — foli burri.

— Ka qenë. E prishëm ne — tha vajza, pa e kthyer kokën. — Dedenë ja falëm dreqit. Dervishët i nisëm nga sytë këmbët. Tani këtu janë stallat...

Vajza përsëri, siç dukej, qeshte sepse zëri i tingëllonte me të vërtetë si vazhdimi i një kënge. Burri shikoi shpatullat e saj të gjera dhe flokët e valëzuar që i derdheshin mbi supe. «Kështu i kishte edhe Ajo», mendoi. «Kështu të gjera, të plota. Kur qante herë-herë për punë të fëmijës që s'po na lindte, unë e zija për supesh dhe e tundja që të vinte në vete. E tundja si kafshë, kurse ajo më lëshohej në qafë dhe më puthte.»

«Pse na dënoi zoti ne, pse?! — thërriste ajo dhe lotët më ngjiteshin për faqesh», mendoi burri dhe përsëri u ndrydh në vetëvete se ndjeu zërin e largët të së shoqes. — Si duket jam sëmurë — tha.

— Do tē kem ethe se po shikoj ēndrra me sy hapur. Apo jam nē ēndërr? Djalli e marrtē, ja ku i kam këta dy tē rijnj dhe vetë po eci pas tyre... C'më mbytën kështu mendimet? Po do tē jem sëmurë, do tē kem ethe... S'ka si tē jetë kjo punë, tha me vete dhe u qetësua.»

Vajza ecte përpara. Tej supeve tē saj dukej fshati tjetër me tarracat që derdheshin valë-valë tē gjelbëra deri mbi lumë.

— Dedei i teqesë ishte demagog — tha djali.

— Cfarë? — pyeti burri që nuk e kuptoi fjalën se ju duk sikur i tha pér «mësues».

— Mashtronte gratë. Sidomos ato që nuk lindnin. Nga ky shkëmb u hodh njëra nga ato se nuk duroi poshtërimin. Atë më duket e quanin Gjeraqinë, se edhe shkëmbin e thërrasin me emrin e saj. Apo jo, Melitë?

— Ashtu, ashtu — u përgjegj vajza.

Burrit i bëri përshtypje emri i vajzës.

— Gjeraqinë e quanin dhe kishte qenë e bukur, nē lule tē moshës. E morën nē qafë... Natyrisht, jo njerëzit e saj, se ata ishin injorantë por këta demagogët e mallëkuar. Ne tē minierës e morëm vesh shumë vonë këtë histori. Kurse Melita e ka parë vetë. Në mëngjez si tani ka ndodhur, apo jo, Melitë? — pyeti tē shoqen djali. Vajza aprovoi.

«Ky duket njeri me gram», mendoi burri. «Në minierë do tē ketë gjithfarë punësh, jo veç nën tokë. Ne barinjtë e kemi punën më tē bukur, mbi tokë, maleve, korieve. Po ky i ka pesë para shkollë. Duket, se flet fjalë tē rënda dhe tē drejta». Ai shikoi dy tē rijnjtë dhe mori frymë thellë. Ndjeu erën e veçantë tē lulevedrës, tē frashërit dhe dunicës, e

syri i zuri hijet e errëta të qiparizave atje sipër mbi kodër. Ofshani dhe pështyu. Atij ju duk sikur ndjeu ulërimën e asaj. E ndjeu qartë si ndjen një-riu në ëndërr, në makth. Ulërima sikur erdhi nga honi i shkëmbit që i hidhte rrënjet poshtë në bregun e lumit.

— Ajo nuk ulëriti fare — tha Melita. — Ne e pamë, kur ajo eci me vrap drejt majës së shkëmbit. E ndiqnin dy dervishë. Donin ta zinin. Pastaj ajo u hodh në greminë, kurse dervishët mbeten si langoj atje në majë. E tmerrshme! Iku kot... Gjithë brigada jonë u kthyte e shkoi atje me vrap. Por vonë. E gjetëm copë-copë, qyqen. Dukej sikur flinte ashtu e copëtar. Por ama nuk ulëriti, kur u hodh... Kam pasur përshtypjen se gratë që hidhen nga shkëmbi, ulërijnë...

Burri e kishte humbur mendjen. Ai përfytyroi të shoqen të vrarë e të copëtar në këtë hon. «Kjo vajzë me brigadën e saj e kanë parë syrin e saj të fjetur atë mëngjez të kobshëm. Dhe ndodhi në pranverë, në një mëngjez si ky». Ai kujtoi një çast. I ndodhi njëherë që, tek flinin, ajo i kishte zënë me trup dorën e djathtë. «Flinte si një fëmijë dhe ishte po aq e bukur edhe në gjumë», tha me vete. «Po sikur të më vdesë», mendova duke e shikuar atë që flinte ashtu... Pastaj ajo qeshi në ëndërr. Dhe atë ditë pranvere që e sollën të vdekur, këtë kujtova. Ah, Gjeraqinë, Gjeraqinë! Të vrava vetë, thëllënxa ime. Ti ishe gati të shkoje prapa diellit, veç të kishim një fëmijë që të thithë gjirin tënd, kurse unë të solla në këtë teqe të zezë. Unë të solla, unë... M'u vu në shpinë tërë shtëpia dhe unë hajvani të solla këtu. Ah, Gjeraqinë! Ah!» — psherëtiu burri.

Ai u drodh. Era e mëngjezit i hyri në gjoksin leshtor nën fanellën e leshtë dhe e zgjoi. «Në djall teqeja me gjithë dervishë», mendoi. «Po unë pas-kam shkalluar sot. Më duket kam ethe, ose jam bërë bihut nga nata. Si djallin e mora këtej rrugën? Ah, po. Erdha vetë që të shikoja greminën...»

-- Ajo shkoi kot. Edhe për fajin tonë shkoi — tha Melita. — Nuk punojmë mirë ne të rinxjtë me fshatarin. Grijmë sallatë nëpër brigadë gjithë ditën, por mësimet e partisë duhet t'i çosh në vatra benda. Ende ka gra që besojnë se do të kishin fëmijë, po të shkonin në teqe. Shkonin në teqe dhe përfundonin në hon. Sidoqoftë, Gjeraqina e zezë ka qenë trimëreshë. Jetoj e vdiq si Gjeraqinë, s'pranoi të zvarritjej në këtë teqe të mallëkuar. — Zëri i vaj-zës, i qartë e melodioz si këngë, e trazoninte burrin mu në shpirt.

«Aman, jo në teqe! Të lutem si zotit, në teqe jo! Të puth këmbën, jo në teqe!...» — burri dëgjoi përsëri zérin e së shoqes si atë natën e fundit. I ishin vënë në shpinë të gjithë. Të gjithë kërkonin që ai ta conte në teqenë e Tëranit, kurse ajo lutej. Nuk donte. Sikur ta parandjente atë që do të ndodhte. «Po edhe unë nuk kisha dëshirë ta çoja atje», mendoi. «Kot si pranova. Çova dashin e zi dy ditë përpara atje. Kur ajo më lutej, çdo gjë kishte marrë fund. Unë do ta çoja edhe Gjeraqinën... E priste teqeja për shërim... Po, pse pranova? Unë, vetë. Po, unë, vetë», tha me vete burri dhe ndjeu lodhjen e natës. Ju prenë gjunjët.

— Kam dëgjuar se në kohën e turkut shqipë-tarkat hidheshin shpesh nga shkëmbenjtë — tha djali. — Më duket se këtë e kemi mësuar në histori.

— Edhe në kohën e tiranit Ali Pasha — vazhdoi Melita.

Burri ishte hutuar. Ai nuk mendonte më as gjë. I vinte mirë që këta dy pëllumbat po e nxirrnin nga ajo korie.

— Bëmë mirë që u vumë drunë këtyre demagogëve dhe kazmën atyre tyrbeve të zeza, se do t'i ndërrohej përsëri emri shkëmbit... — tha vajza. Djali qeshi.

— Zoti. Teqeja, dedej, dervishi... E tmerrshme! Ç'njerëz të poshtër! — zëri melodioz i vajzës përzihej me fërfërimën e gjethit të ri të lisit, të frashërit, të lulevedrës së vogël me këmborëza të bardha.

«Zoti, ku është zoti?», pyeti veten burri. «Dhe unë sonte u ngrita kundër tij. Sonte, pas kaq kohe... Ku është ai? Pallavra! Të gjithë mashtrojnë vec pér hesap të vet. Megjithëse sonte jam i tronditur se jam pa gjumë, jam bërë bihut. Jam si në ethe. Ajo iku e shkoi. E vrava vetë thëllënëxën. Vetë ua çova ndër duar atyre xhahilëve. E kë pa? Gjeraqinën time, shpirtin tim. Unë do të isha i lumiatur edhe pa fëmijë. Ajo më donte shumë, e shkreta. Më donte si ajo», tha me vete plot hidhërim duke kujtar të shoqen.

— Po ju, more bij, s'më thatë kush ini e nga vini... — ju drejtua ai dy të rinxve.

Djali ktheu kokën dhe sikur u mendua pak. Vajza u ndal. Rruga aty merrte poshtë drejt bregut të lumit. Ata do të zbrisnin pas pak dhe do të kalonin urën që të dilnin në xhade.

— A nuk e ndezim njëherë, xhaxho? — tha djali.